

van Tets ondertekende brief aan de Geer uit: de Geer had gevraagd, als minister van financiën te mogen aanblijven – neen:

‘Hare Majesteit is na ampele overweging tot de conclusie gekomen dat ’s lands belang zich onder de gegeven omstandigheden ook daartegen verzet en verzoekt Uwe Excellentie mitsdien morgen a.s. uw schriftelijk verzoek om ontslag uit uw ambt van minister . . . te willen indienen. Nu de beslissing van de koningin niet meer voor wijziging vatbaar is, ziet Hare Majesteit van het aanvankelijk op morgenochtend bepaalde onderhoud af. Hoogstdezelve vertrouwt dat u het op prijs zult stellen haar op deze wijze te vernemen.

Hare Majesteit heeft mij opgedragen, u daarbij niet te verhelten, dat deze beslissing haar zeer zwaar gevallen is en zij de vele en belangrijke diensten die Uwe Excellentie den lande en haar gedurende zo vele jaren heeft bewezen, met grote erkentelijkheid en waardering blijft gedenken.’¹

Met die brief verscheen de Geer maandagmiddag in de ministerraad – hij deed er voorlezing van. De meeste ministers waren teleurgesteld, zelfs gegriefd, dat de koningin het haar door Albarda, van Kleffens en Welter overgebrachte advies naast zich neergelegd had. Allen, Gerbrandy inclus, waren van opinie dat het gehele kabinet diende af te treden. De Geer, aldus de notulen,

‘bespreekt nu de vraag hoe hij zijn ontslagaanvraag zal motiveren. Het beste schijnt hem, gezondheidsredenen te vermelden. Besloten wordt, over de motivering, die bij de publikatie zal worden vermeld, in een volgende vergadering nogmaals te beraadslagen en de gehele zaak volstrekt geheim te houden tot de kabinetswijzigingen volledig zijn tot stand gekomen’² –

die afspraak verhinderde Welter niet, diezelfde dag aan Hart ‘in strikt vertrouwen’ mee te delen dat de Geer zou heengaan en het gehele kabinet zijn portefeuilles ter beschikking gesteld had: ‘dat is aanstonds geschied.’³ Albarda had de ontslagaanvraag geschreven en alle ministers behalve de Geer (hij had een aparte brief geschreven) hadden er hun handtekening onder geplaatst.

Nog op maandagavond werd Gerbrandy bij de koningin ontboden. Dat juist hij de nieuwe minister-president diende te worden, leed voor haar geen twijfel. Beelaerts was het daarmee niet eens geweest: hij had van Kleffens aanbevolen, waarbij wellicht twee van Beelaerts’ overwegingen waren dat Gerbrandy weinig staatkundige ervaring had en dat hij in de praktijk een weinig soepele figuur kon blijken; Beelaerts vreesde in elk geval óók dat het Gerbrandy als meest militant lid van het kabinet moeilijk

¹ Exemplaar van deze brief: *Eng.*, punten b, c, d, e, gestenc. bijl. 36. ² Ministerraad: Notulen, 26 aug. 1940. ³ *Het dagboek van dr. G. H. C. Hart*, p. 102.